

Suomi rikkoo Euroopan ihmisoikeussopimusta

- Ihmisoikeusvaltuuskunta vaatii translain kiireellistä uudistamista

Suomi on sitoutunut vahvasti kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden myötä kaikkien ihmisoikeuksien edistämiseen ja kunnioittamiseen yhdenvertaisesti. Perustuslain ja muiden lakien säädökset yhdenvertaisuudesta, syrjinnän kiellosta sekä henkilökohtaisesta vapaudesta ja koskemattomuudesta koskevat kaikkia ihmisiä.

Viime vuosina Suomessa on toteutettu useita yhdenvertaisuuteen ja syrjimättömyyteen tähtääviä uudistuksia. Niin kutsutun translain (laki transseksuaalin sukupuolen vahvistamisesta 563/2002) uudistus on kuitenkin jäänyt kesken. Uudistus on jätetty toteuttamatta muun muassa siksi, että se ei sisälly nykyiseen hallitusohjelmaan.

Tällä hetkellä voimassa olevan translain selkein ihmisoikeusongelma on transihmisten lisääntymiskyvyttömyys edellytyksenä oikeudellisen sukupuolen vahvistamiselle.

Euroopan ihmisoikeustuomistuin on 6.4.2017 antamassaan ratkaisussa tapauksessa A.P., Garçon ja Nicot vastaan Ranska todennut lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen loukkaavan Euroopan ihmisoikeussopimusta. Ihmisoikeustuomioistuin totesi myös, ettei valtioilla tämän ratkaisun jälkeen ole enää harkintamarginaalia ja mikäli lisääntymiskyvyttömyyttä vaaditaan, kyseessä on ihmisoikeusloukkaus ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastainen tila. Tämä on nykytilanne Suomessa. Suomi on myös saanut useita suosituksia tänä vuonna YK:n ihmisoikeusneuvoston määräaikaistarkastelussa (UPR-prosessi) translain uudistamiseksi ja jo vuonna 2014 YK:n CEDAW-komitea on suosittanut kyseisen lainsäädännön uudistamista.

Tällä hetkellä Suomi on ainoa Pohjoismaa, jossa lisääntymiskyvyttömyyttä edelleen edellytetään sukupuolen vahvistamista hakevilta henkilöiltä. Pohjoismaisena suuntana on ollut transihmisten itsemääräämisoikeuden lisääminen ja sukupuolen vahvistamisen helpottaminen. Tähän suuntaan Suomenkin tulisi kehittää lainsäädäntöään.

Ihmisoikeusvaltuuskunta vaatii hallitusta ryhtymään translain pikaiseen uudistamiseen. Laista on poistettava vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä. Kyseessä on perustavaa laatua oleva oikeuden loukkaus. Oikeus lääketieteelliseen hoitoon ja henkilön omiin tarpeisiin perustuviin muihin palveluihin tulee turvata osana terveystalvija. Tavoitteena tulee olla, että sukupuolen oikeudellista vahvistamista ja sukupuolenkorjausta koskevat prosessit eriytetään toisistaan. Täysi-ikäisyyden kriteeriä tulisi myös selvittää säädösvalmistelussa ja harkita poistettavaksi sukupuolen oikeudellisessa vahvistamisessa ottaen huomioon lapsen ikä, kehitystaso ja lapsen etu. Samalla translain nimi tulisi muuttaa ”laiksi sukupuolen vahvistamisesta”.

Ihmisoikeusvaltuuskunta toteaa, että uudistus ei heikennä kenenkään perus- ja ihmisoikeuksia, mutta se poistaisi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen toteaman ihmisoikeusloukkauksen tilan Suomessa. Uudistus vaikuttaisi merkittävästi transihmisten hyvinvointiin. Muutoksella olisi vaikutusta myös Suomen kansainväliselle maineelle vahvana ihmisoikeuksien puolustajana ja yhdenvertaisuuden kannattajana. Transihmisten moninaisuuden huomioiminen sekä itsemääräämisoikeus, yksityiselämän suoja sekä henkilökohtainen koskemattomuus tulee turvata laissa.

Ihmisoikeusvaltuuskunta toimii perus- ja ihmisoikeusalan toimijoiden kansallisena yhteistyöelimenä sekä käsittelee laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä perus- ja ihmisoikeusasioita. Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen kanssa muodostavat Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution.